

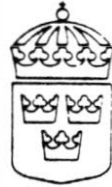
Motion till riksdagen

1989/90:N60

av Carl Bildt m.fl. (m)

med anledning av prop. 1989/90:88

Vissa näringspolitiska frågor

Mot.
1989/90
N60-61

Innehåll

1.	Sammanfattning	2
2.	Inledning	3
3.	Socialistisk politik	4
4.	”Kollektivt nationellt kapital”	4
4.1.	Förvärvslagstiftning	5
4.2.	Statligt företagande	5
4.2.1	Statligt förvaltningsbolag	6
4.3.	Löntagarfonderna	7
5.	Småföretagens riskkapitalförsörjning	8
5.1.	Skatterna hotar nyföretagandet	8
5.1.1.	Statliga riskkapitalföretag = socialism	9
5.2.	Småföretagsfonden	9
5.3.	Bättre villkor för nyföretagandet	9
5.3.1.	Bättre riskkapitalförsörjning	10
5.4.	Utvecklingsfondernas roll	11
5.4.1.	Kreditverksamheten	11
5.4.2.	Styrelsesammansättningen	12
6.	Kommunikationer	12
6.1.	Infrastrukturfond	13
6.2.	Nya finansieringsformer	14
6.3.	Anslag till banverket	15
6.4.	Anslag till vägar	15
7.	Hemställan	16

1. Sammanfattning

Regeringens näringspolitiska proposition är ett utslag av dess kvarvarande tro på socialistiska ideal – ideal som förkastas i resten av Europa. På flera områden har regeringen återfallit i sådana tankar kring en aktiv statlig företagspolitik som tidigare visat sig vara skadlig för såväl företagen som Sveriges ekonomi. Medan resten av världen försöker avveckla statligt ägande försöker den svenska regeringen utveckla statligt ägande.

Regeringens förslag att skapa ett gigantiskt förvaltningsbolag för statens aktietillgångar bör avvisas. Syftet med denna lösning förefaller vara att förhindra att företagsgrupperna kan avyttras. I stället bör en plan upprättas för hur statens ägande i normala konkurrensutsatta företag skall avvecklas.

Ett annat utslag av övertron på statliga ingrepp gäller de nya utvecklingsbolagen. Tanken är att dessa, huvudsakligen statliga, företag skall förvärva andelar av olika småföretag. Regeringen motiverar detta med bristen på riskvilligt kapital för småföretagen. I början av 1980-talet anfördes samma motiv för löntagarfonderna. Regeringen förväxlar, medvetet eller omedvetet, orsak och verkan. Det huvudsakliga skälet till att småföretag, till skillnad från storföretag, har svårt att finna riskvilligt kapital är att villkoren och förutsättningarna för många småföretag är alltför dåliga. Detta är grundproblemet. Det löses inte genom nya statliga företag.

Moderata samlingspartiet har i andra sammanhang fört fram förslag på olika områden som skulle medföra ett bättre företagarklimat.

I stället för statliga utvecklingsbolag föreslår vi att venturecapital-marknaden förstärks genom att även privata bolag får lämna s.k. vinstandelslån.

Regeringen hade tidigare aviserat en omfattande proposition om infrastrukturfrågorna som bl.a. skulle behandla frågor om finansiering av väg- och järnvägsinvesteringar. Denna har uteblivit – istället behandlas frågorna om anslag till vägar och järnvägar i en bilaga till den näringspolitiska motionen.

Det är allvarligt. De medel som i statsbudgeten anvisas till drift, underhåll och investeringar i infrastruktur är långt ifrån tillräckliga. Underhållet av gator, vägar och järnvägar är eftersatta. Nödvändiga investeringar för väg- och järnvägstrafik har skjutits på framtiden på grund av brist på medel.

Regeringens förslag om att använda sjukförsäkringsmedel för att inrätta en särskild fond för infrastrukturinvesteringar innebär dock ingen lösning. Fondens funktion är mycket knapphändigt redovisad – det förefaller som om förslaget yxats till i största hast. Förslaget bör avvisas av riksdagen.

Moderata samlingspartiet har tidigare lagt förslag om ändrade finansieringsformer för vissa statliga verk. Dessa syftar till att underlätta infrastrukturinvesteringar. Detta är dock lösningar på sikt. Under de närmaste åren krävs anslag över statsbudgeten. Genom försäljning av statliga företag, eller aktier i sådana företag, vilket föreslagits i en borgerlig trepartimotion (1989/90:N214), kan staten tillföras betydande intäkter, vilka kan användas bl.a. för infrastrukturinvesteringar. Det bör vara möjligt att kommande år avyttra aktier, eller företagsandelar, för cirka fem miljarder kronor per år.

För kommande budgetår föreslår moderata samlingspartiet avsevärda förstärkningar av anslagen till infrastruktur. Som en extraordinär åtgärd bör

riksdagen anvisa drygt 1,5 miljarder kronor utöver regeringens förslag för väginvesteringar och drift av vägar.

För investeringar i stomjärnvägar bör riksdagen anvisa drygt en halv miljard mer än regeringen föreslagit.

Mot. 1989/90
N60

2. Inledning

Grunden för välstånd och utveckling står att finna i en fungerande marknadsekonomi. Erfarenheterna från olika länder i världen talar sitt tydliga språk. Endast när medborgarna är fria att ta egna initiativ – och åtnjuta resultatet av sin verksamhet – finns förutsättningarna att skapa välfärd för befolkningen. En av grundstenarna i en fungerande marknadsekonomi är respekten för den enskilda äganderätten.

Sveriges relativa välstånd har uppnåtts tack vare styrkan i det svenska näringslivet. Trots att de svenska socialdemokraterna vid många tillfällen frestats av socialistiska synsätt, och trots att en rad socialistiska regler och lagar som försämrat den svenska ekonomins funktionssätt har införts, har den marknadsekonomiska kärnan i det svenska samhället visat en stark motståndskraft mot socialistiska ingrepp.

Medan socialdemokraterna inom vissa delar av ekonomin, t.ex. omsorgen och bostadsförsörjningen, kunnat genomföra en långtgående reglering som allvarligt inskränkt möjligheterna till enskilda initiativ har ingreppen i det som brukar kallas näringslivet varit mindre omfattande.

Det främsta socialiseringsinstrumentet för de svenska socialdemokraterna har varit skatterna. Skattetrycket i Sverige är i dag över 57 procent av bruttonationalprodukten. Det är högre än i något annat land. En hög skattekvot är självfallet mycket negativ för utvecklingsförutsättningarna i ett land. Sveriges utvecklingsförmåga har också uppenbart försämrats under 1970- och 1980-talen i förhållande till andra industrialiserade länder. Tillväxten ligger betydligt under OECD-genomsnittet. Konsekvensen har blivit att medan svenska folket tidigare åtnjutit en levnadsstandard som klart översteg levnadsstandarden i de flesta andra länder har Sverige på senare år halkat efter. Mätt som BNP per capita har Sveriges välstånd sjunkit relativt sett. Det finns flera OECD-länder som med det måttet är rikare än Sverige. Ännu mera slående blir bilden om man jämför en genomsnittlig svensks privata konsumtionsmöjligheter med vad invånare i andra västeuropeiska länder förfogar över.

Ökad tillväxt ger inte bara den enskilde ökad privat konsumtionsförmåga och företagen bättre utvecklingsmöjligheter – det ger också de offentliga organen bättre förutsättningar att angripa olika problem, som t.ex. miljöförstörelse.

Nu står Sverige inför en rad utmaningar. Skattetrycket måste sänkas för att stimulera insatser från enskilda individer och satsningar från såväl svenska som utländska företag. Energipolitiken måste förändras så att miljö och ekonomin inte hotas. Sverige måste vara med i det europeiska integrationsarbetet – skall detta fullt ut kunna förverkligas krävs en ny Europapolitik.

Moderata samlingspartiets förslag beträffande riktlinjerna för ett framtida

reformerat skattesystem återfinns i partimotionen "Sänkt skatt – större frihet – ökad välfärd" (1989/90:Sk403). Grunderna för en miljövänlig och ekonomiskt ansvarfylld energipolitik redovisas i partimotionen "Sveriges energipolitik" (1989/90:N404). Förslag till hur Sveriges framtida relationer med den Europeiska Gemenskapen bör utvecklas återfinns i partimotionen "Sveriges väg till Europa" (1989/90:U503).

I stället för att ge förutsättningar att lösa 1990-talets verkliga utmaningar har regeringen presenterat en näringspolitisk proposition som snarast försämrar marknadens funktionssätt och försvårar de nödvändiga omställningsproblemen.

3. Socialistisk politik

Sedan 1982 har de socialdemokratiska industriministerna bedrivit en förhållandevis pragmatisk politik. Ett antal företeelser som tidigare betraktades som "heliga kor" av den socialdemokratiska partiapparaten har i tysthet förändrats. Ännu återstår dock mycket, vilket delvis belyses i senare avsnitt av motionen. Denna socialdemokratiska förståelse för behovet av förändring och förnyelse har – även om den varit svag – varit positiv. Nu finns det flera tecken som tyder på att pendeln svänger åt det andra hållet.

LO kritiserade flera gånger regeringen och de tidigare industriministerna för olika moderniseringsåtgärder. Nu är industriministern en tidigare ledande LO-funktionär. Det är kanske därför naturligt att mer av LO:s synsätt på det svenska näringslivet präglar regeringens arbete.

LO är emellertid splittrat i en rad frågor som berör det privata näringslivets utvecklingsförutsättningar. I de allra flesta fall är det den politiska demagogin snarare än erfarenheterna från näringslivet som styr LO:s ställningstaganden. Därför motsatte sig LO borttagandet av valutaregleringen och den uppsjö av regler och bestämmelser som valutaregleringen krävde.

Regeringens oförmåga att lägga konkreta förslag om att utländska medborgare inte längre skall diskrimineras vid köp av fast egendom är ett utslag dels av den förhållnings- och förseningspolitik som präglar hela ministären, dels av motviljan inom LO att anpassa spelreglerna i Sverige för företag till vad som gäller i Västeuropa.

4. "Kollektivt nationellt kapital"

Industriministern har tidigare i sin egenskap av andre ordförande i LO talat mycket om det "kollektiva nationella kapitalet". Även många andra ledande socialdemokrater har gjort sig till talesmän för samma grumliga chauvinistiska inställning till internationellt samarbete. I det socialdemokratiska 90-talsprogrammet återfinns också liknande idéer. Bakom dessa uttryck står uppenbarligen en vilja att på olika sätt förhindra att svenska företag blir ägda av utländska intressen. Men det är också fråga om olika metoder att ordna så att företagen styrs – inte av normala aktieägare – utan av kollektiva ägargrupper som förutses vara "nationella".

I stället för denna snäva och gammalmodiga syn på nationens intresse borde socialdemokraterna bekymra sig mer för den nationella konkurrens-

kraften. Vi befinner oss i Sverige i ett läge där vi successivt förlorar konkurrenskraft i förhållande till andra länder. I ett antal branscher framstår svensk tillverkning som ej konkurrenskraftig oavsett om företagen ägs av svenska eller utländska intressen.

4.1 Förvärvslagstiftning

Den svenska företagsförvärvslagstiftningen – den lagstiftning som syftar till att förhindra utländska intressen att köpa svenska företag – bör omedelbart avskaffas. Den är en anakronism i ett land som åtminstone till det yttre bekänner sig till tankarna på att upprätta ett Europeisk Ekonomiskt Samarbetsområde där de s.k. fyra friheterna – friheten för varor, tjänster, kapital och människor att utan hinder röra sig över nationella gränser – skall respekteras på samma sätt som inom den Europeiska Gemenskapen.

Regeringen skriver att lagstiftningen bör anpassas till den internationella utvecklingen och göras förenlig med internationella överenskommelser. Men det är uppenbart att regeringens vilja att förverkliga detta är begränsad. Dels lägger den inte nu fram något förslag till förändrad lagstiftning, dels talar man om att det i samband med förhandlingar om bindande instrument om nationell behandling finns anledning att återkomma till vilka reservationer som kan bli aktuella för svensk del.

Det är uppenbart att regeringen inte vill eller förmår förlika sig med tanken på att på samma sätt som svenska företag kan förvärva företag i andra länder skall utländska ägare kunna köpa svenska företag.

En sådan ägarintegration är ett fullständigt naturligt inslag i en fungerande marknadsekonomi. Den nuvarande lagstiftningen utgör ett hinder för en sådan utveckling.

Undersökningar visar att andelen utländska investeringar i Sverige i form av direktinvesteringar och portföljinvesteringar har sjunkit. Detta borde ses som ett allvarligt tecken på att Sveriges ekonomi inte inger förtroende i omvärlden.

Enligt vår mening finns det inte anledning att invänta EES-förhandlingarna innan regeringen lägger förslag om borttagande av förvärvslagstiftningen. De enda undantag som bör förekomma från principen om fri förvärvs rätt gäller frågor som berör rikets militära säkerhet eller särskilda vitala nationella säkerhetsintressen. Reglerna bör vara generella, dvs. appliceras på förvärv från alla länder, inte bara EES-länder.

Men att enbart avskaffa förvärvslagstiftningen är inte i sig tillräckligt. De flesta svenska företag skyddas dessutom av s.k. utlänningsförbehåll i bolagsordningarna. Dessa förbehåll inskränker utlänningsars möjlighet att köpa aktier i bolaget.

Det är uppenbart att sådan bestämmelser inte kan vara förenliga med principerna om likabehandling i ett kommande EES-avtal. Regeringen bör skyndsamt utreda hur systemet med utlänningsförbehåll kan avskaffas.

4.2 Statligt företagande

Det socialistiska arvet märks tydligast vad beträffar det statliga ägandet. Nu talar man åter om "ett aktivt statligt företagsägande". Detta för tankarna till

den aktiva näringspolitiken från slutet av 1960-talet och början av 1970-talet. I denna politik utgjorde det statliga företagandet en grundsten. Det var de åren då staten i rasande takt byggde upp ett företagsimperium. Statens förmåga att välja lämpliga företag eller att leda dessa på ett framgångsrikt sätt var mycket dålig. Ett antal skandalartade affärer rullades upp. Byggmaterialföretaget Durox som privatägda Cements fick städa upp efter, textilkoncernen Eiser vars regionalpolitiskt betingade "satsningar" lämnade ett antal svikna löften och tomma fabrikslokaler efter sig, biltillverkningsprojekten i Kalmar som kollapsade, Investeringsbanken som aldrig blev den utlovade stimulansen till det svenska näringslivet, Stålverk 80-projektet som fick läggas ner innan det ens byggdes, m.m.

Inte heller därefter har satsningar på statligt företagande varit framgångsrika. Under ett antal år hölls svensk varvsindustri under armarna med gigantiska subventioner från skattebetalarna. Det uppsköt bara tillfälligt den nödvändiga strukturförändringen.

Under de senaste åren har de statliga företagen genomgått en rekonstruktionsfas. Flera av företagen har förändrat ledning och företagskoncept. Delar av verksamheten har avskilts och sålts till privata intressenter med bättre förutsättningar att driva verksamheten. Den senaste förändringen är den pågående fusionen mellan Procordia, Provendor och Pharmacia. Det innebär att staten nu blivit minoritetsägare i det som en gång var det statliga företagets flaggskepp, Statsföretag AB. Vi har inte funnit anledning att kritisera den affärsmässiga uppbyggnaden av företagsfusionen – däremot måste understrykas att staten snarast måste kunna avyttra det kvarvarande aktieinnehavet i det nya företaget. I en särskild kommittémotion med anledning av proposition 1989/90:109 redovisas hur detta bör ske.

4.2.1 Statligt förvaltningsbolag

Regeringen lägger i propositionen fram förslag om ett statligt förvaltningsbolag som skall äga statens aktier i ett antal stora företag.

Tabell I

Företag som enligt regeringens förslag skall ägas av ett statligt förvaltningsbolag (exkl. SGAB).
(Uppgifter för 1988)

Företag	Anställda	Omsättning Milj. kr.	Resultat
Affärsverket FFV inkl FFV AB	10037	6029	291
ASSI	7186	6977	466
NCB	3751	4104	272
LKAB	3921	2840	182
Procordia AB	27834	18217	1991
SSAB	12801	14499	1146
Celsius Industrier AB	10384	6864	11
Total	75914	59530	4359

Sammanlagt kommer det av regeringen föreslagna bolaget att förvalta värden på över 25 000 miljoner kronor. Nära 76 000 personer arbetar i de berörda företagen.

Regeringen lämnar inga ordentliga motiv för förändringen. Det bör noteras att regeringen utan vidare förklaring lämnat t.ex. PK-banken utanför förvaltningsbolaget. Inte heller ingår statens andel i folkrörelsestyrda OK Petroleum eller det av staten majoritetsägda SP Exploration.

Regeringen skriver i propositionen att det är av avgörande betydelse att staten har möjlighet att utöva sin ägarfunktion på effektivast möjliga sätt och hävdar att det nya förvaltningsbolaget skulle innebära en mera ändamålsenlig form för förvaltandet av det statliga aktieinnehavet.

Samtidigt skriver den att regeringen bör höra riksdagen innan beslut fattas som innebär att förvaltningsbolaget inte längre innehar röstmajoriteten i något av de nu helägda företagen. För de marknadsnoterade företagen bör motsvarande gälla om förvaltningsbolaget inte längre kommer att ha ett avgörande inflytande i något av bolagen.

Det är därmed uppenbart att förvaltningsbolaget inte skulle innebära någon förenkling vid en försäljning av den statliga företagsverksamheten. Krav på försäljning av de statliga företagen har under ett antal år väckts gemensamt av moderata samlingspartiet, folkpartiet och centern. Detta skedde senast genom en gemensam partimotion, "Ägandespridning genom försäljning av statliga företag" (1989/90:N214), där det ställdes krav på försäljning av statens aktier i de nu aktuella företagen.

Förklaringen till regeringens vilja att placera statens aktier i ett förvaltningsbolag återfinns i den av regeringen föreslagna rätten för förvaltningsbolaget att ge ut konvertibla förlagslån upp till 15 procent av aktiekapitalet. Tanken är, vilket regeringen även skriver i propositionen, att löntagarfonderna och aktieplacerande pensionsföräkringsinstitutioner skall köpa dessa.

Därmed skulle de av den socialdemokratiska rörelsen styrda löntagarfonderna bli delägare i de statliga företagen. Externt ägande på denna nivå bidrar naturligtvis till att försvåra en försäljning av de statliga företagen. Löntagarfonderna och försäkringsbolag som Folksam skulle delvis kunna blockera att de statliga företagen avyttras på ett sätt som främjar ägandespridning.

Regeringens förslag syftar uppenbarligen till att försvåra en försäljning av de statliga företagen till deras anställda och den breda allmänheten. Förslaget om förvaltningsbolag bör avvisas av riksdagen. I stället bör i enlighet med motion 1989/90:N214 en försäljning av de statliga aktieinnehaven snarast påbörjas.

4.3 Löntagarfonderna

Löntagarfonderna infördes för att tillfredsställa socialistiska ambitioner inom det socialdemokratiska partiet. Ursprungligen var fonderna en metod för successiv socialisering av hela det svenska näringslivet. Motståndet mot detta hos allmänheten var uppenbart. Den variant av fonderna som slutligen infördes var mindre omfattande, men likväl skadlig. Fonderna försöker sakta men säkert etablera sig som maktfaktorer på den svenska aktiebörsen. Genom förslagen om ett statligt förvaltningsbolag och statliga utvecklingsbolag kan nya områden skapas för fonderna.

När tillförseln av medel till fonderna enligt nu gällande bestämmelser upp-

hör efter nästa år, kommer socialdemokraterna att vilja ersätta dessa med någon ny form av "kollektivt nationellt kapital". Det förefaller orealistiskt att tro att fondutbyggnaden helt skulle upphöra. Det är känt att det inom LO pågår avsevärt arbete med att finna nya former för fondsystemet att utvecklas.

Löntagarfonderna utgör ett främmande och skadligt inslag i ekonomin. Det finns inget motiv för att med skattemedel bygga upp ägande i vanliga företag – oavsett om detta ägande styrs direkt av staten eller av organ som regeringen inrättat.

Löntagarfonderna bör avskaffas. I en gemensam motion (1989/90:Fi712) från de tre borgerliga partierna har vi presenterat förslag till hur avvecklingen av löntagarfonderna skall gå till. Den av oss föreslagna metoden bidrar till ökat hushållssparande och skapar resurser för andra väsentliga åtgärder.

5. Småföretagens riskkapitalförsörjning

Småföretagen har mycket stor betydelse för dynamiken och förnyelsen i ekonomin. Traditionellt anses emellertid riskkapitalsatsningar i nyföretagande inte vara någon särskilt lönsam verksamhet för externa finansierare. Därför har de flesta länder i västvärlden infört särskilda skatteincitament för satsningar i ny- och småföretagande.

5.1 Skatterna hotar nyföretagandet

Nyföretagandet utgör den kanske viktigaste dynamiska kraften i samhälls-ekonomin. Tillsammans med skattetryckets storlek utgör det basen för tillväxt och ekonomisk utveckling. Det finns ett entydigt samband mellan skattetryck och ekonomisk tillväxt. Ju högre skattetryck desto lägre ekonomisk tillväxt.

I det förslag till skatteomläggning som nu bereds i regeringskansliet förblir skattetrycket det högsta i västvärlden. Förslaget innehåller en rad särregler för icke börsnoterade företag, som medför ett högre skattetryck för dessa än för storföretagen.

- De ytterst begränsade möjligheterna till *kvittning mellan över- och underskott i olika förvärvskällor skapar betydande svårigheter för nyföretagandet*. Risktagandet för nyföretagaren ökar och blir för många oacceptabelt högt.
- Förslaget innebär *högre realisationsvinstskatter för små företag än för börsnoterade bolag*. Detta gör det dyrbarare för små företag att få tillgång till riskkapital. Samtidigt skärps lönsamhetskraven för att inte ägarkapitalet skall förlora i värde genom inflation och skatter.
- Beskattningen av *näringsfastigheter* skärps. I synnerhet gäller det de fastigheter som inte förs in i aktiebolag.
- Flera av förslagen riskerar dessutom att tvinga flertalet småföretagare att sätta sin verksamhet på bolag med allt vad detta innebär av *ökad byråkrati och lagreglering*.

5.1.1 Statliga riskkapitalföretag = socialism

Mot. 1989/90
N60

Genom skatteomläggningen införs västvärldens kanske hårdaste beskattning av småföretag. Samtidigt konstateras att småföretagen lider brist på riskkapital. Därför vill regeringen införa statliga riskkapitalföretag finansierade via löntagarfonderna, utvecklingsfonderna och Norrlandsfonden. Detta är ett utslag av en klart socialistisk strategi utan förankring i företagens verkliga behov.

Det är svårt att föreställa sig någon annan europeisk regering som skulle lägga fram ett så socialistiskt förslag för att "stödja" småföretagandet. Tvärtom går utvecklingen i omvärlden i riktning mot privatisering, marknadsekonomi och enskilt företagande.

Vi avvisar förslaget till statliga riskkapitalföretag främst av följande skäl:

I. Det innebär en ökad statsinblandning i företagandet

II. Förslaget tillgodoser inte företagens behov av vare sig enskilt riskkapital eller företagsledningskompetens på marknadsekonomiska villkor. Politikerinflytandet ökar.

III. Småföretagandets hörnsten – oberoendet, självständigheten, egenförverkligandet – sätts på undantag

5.2 Småföretagsfonden

Småföretagsfonden är en del av löntagarfondssystemet. Den infördes av socialdemokraterna som ett slags ursäkt för att löntagarfondssystemet dränerar småföretagen på vinstmedel.

Småföretagsfonden saknar i dag administration och sköts av Föreningsbankernas Bank. Endast ca 100 miljoner kronor har placerats i företag. Restande ca 150 miljoner kronor är förhållandevis likvida tillgångar.

Småföretagsfonden fungerar inte och behövs inte. Regeringen vill nu blåsa liv i fonden genom att överföra 200 miljoner kronor per år under fem år från AP-fonden. Samtidigt skall småföretagsfonden få ett eget kansli med en verkställande direktör.

Småföretagsfonden bör avvecklas. De medel som fonden inte har placerat i företag och som inte krävs för att uppfylla bindande löften om framtida finansiering bör överföras till AP-fonden. Fondens ägarengagemang i olika företag bör successivt avyttras. Influtna medel bör tillföras AP-fonden.

5.3 Bättre villkor för nyföretagandet

De små företagens utvecklingsmöjligheter är av avgörande betydelse för hela den svenska ekonomin. De små företagen är redan i dag ett omistligt inslag i näringslivet och deras betydelse kommer att öka. Det är inte främst de stora företagen som nu bryter väg mot en ny tid utan de små företagen, grupperna och nätverken.

Under de senaste åren har det också visat sig att antalet sysselsatta i de mindre företagen har ökat. I dag arbetar över 1 100 000 personer i företag (exkl jordbruk) med färre än 200 anställda. De svarar för 25 procent av svensk export.

Även om socialdemokrater numera i ord har en ganska positiv inställning till mindre företag är deras inställning till företagen fortfarande negativ. Trots att småföretagare givetvis är en mycket heterogen grupp människor förenas de alla av en vilja att själva ta ansvar för och påverka sin livssituation. De och *deras familjer* väljer att ofta ta stora ekonomiska risker och att satsa mycket tid för att förverkliga sina egna idéer. Det är ur denna grupp kreativa och innovativa människor som svenskt näringsliv hämtar sin dynamik.

En politik för att stärka nyföretagandet måste vara generell. I motion 1989/90:Sk320 har vi överskådligt presenterat hur en bra politik för småföretagen bör se ut.

5.3.1 Bättre riskkapitalförsörjning

Den internationella rörligheten av kapitalet kräver att villkoren för att investera i svenskt nyföretagande inte är sämre än dem som gäller för att investera i motsvarande utländska företag. I de flesta länder gynnas nyföretagandet genom olika former av förmånliga skatteregler. Till skillnad från förhållandena i flera av våra viktigaste konkurrentländer finns det i Sverige inga möjligheter för privatpersoner att på skattemässigt fördelaktiga villkor kunna spara för att senare starta ett företag. Trots att de flesta bedömare är av åsikten att investeringar i nyföretagande generellt sett ger låg privatekonomisk avkastning på såväl kort som medellång sikt och trots småföretagens betydelse för ekonomins vitalitet saknas i Sverige metoder för att stimulera investeringar i småföretag.

I bl.a. Storbritannien och USA finns ett system som har möjliggjort de s.k. venturecapital-företagens ofta framgångsrika och nyttiga verksamhet. Det liknar till en del de svenska "villkorlånen". Kapitalet som satsas i riskföretaget är avdragbart för investeraren. När aktieposten så småningom avyttras beskattas den inte fullt ut. Det innebär en viss skattesubvention av nyföretagandet. Men den sker i stort sett på marknadens villkor. Som försvar för denna skattestimulans anförs ofta att nästan alla andra regelsystem (t.ex. kreditgarantier och skattemässig vinstutjämning) i mindre eller större utsträckning gynnar stora företag och företagsgrupper.

För närvarande kan endast Industrifonden och staten lämna särskilda "villkorlån" till riskfyllda projekt. Lånen är skattepliktiga för mottagaren – och bör följaktligen vara avdragbara för givaren – och kan därmed kvittas mot utvecklingskostnader eller andra initialkostnader i projekten. För närvarande kan man på goda grunder hävda att skattesystemet inte medger enskilda näringsidkare att lämna motsvarande lån på liknande villkor. Därmed "socialiseras" och begränsas denna marknad för riskkapital till förfång för de enskilda företagen och ekonomin som helhet.

Fördelen för mottagaren – med villkorlånet – är att balansräkningen krymps (lägre redovisade lån på passivsidan och aktiverade utvecklingskostnader på aktivsidan av balansräkningen) samtidigt som lånen betalas tillbaka i form av vinstandelar eller royalty på projekten endast i den mån sådana uppstår.

Fördelen för långgivaren är att riskexponeringen blir mindre än annars ge-

nom att lånen blir skattemässigt avdragbara i samband med att de betalas ut och skatt erläggs först när vinsterna verkligen uppstår.

Vi anser det angeläget att det görs möjligt för enskilda företag och personer att lämna någon form av villkorslån/vinstandelslån. På detta sätt skapas en eftersträvansvärd mångfald, samtidigt som förnyelsen av teknik och näringsliv stimuleras. Riksdagen bör uppdra åt regeringen att skyndsamt återkomma med förslag till nödvändiga åtgärder för att möjliggöra detta.

Det är väsentligt att erfarenheter från företagande, kapital och nya företag på detta sätt kan sammanföras för att stärka småföretagens riskkapitalförsörjning och allmänna kompetens. Detta samtidigt som systemet verkar inom ramen för en fungerande marknadsekonomi med mångfald, näringsfrihet och privat ägande.

5.4 Utvecklingsfondernas roll

Statsmakten skall enligt vår uppfattning inte onödigtvis gå in med skattemedel för att stödja den ena eller andra företagssektorn eller företaget. Nyföretagandet kan aldrig administreras fram. I stället är företagandet ett samspel mellan ett gott och konkurrenskraftigt företagsklimat och enskilda människors idéer och ambitioner.

Kreditförsörjningen sker bäst på en fri marknad med mångfald och konkurrens. I dag finns en fungerande kreditmarknad, varför statsmakten normalt inte bör bedriva någon sådan verksamhet. Vad avser företagskonsultverksamhet bedrivs även den bäst i öppen och fri konkurrens på marknadens villkor. Konsultbranschen har – trots en orättvis beskattning – vuxit starkt och får i dag anses vara väl utbyggd.

Vi ser två undantag från dessa huvudregler: *Den ena* är att stimulera och främja nyföretagandet. *Den andra* är att försörja utsatta regioner med viss lokal konsultkompetens för att underlätta för småföretagandet. Det är kring dessa två huvudfunktioner utvecklingsfonderna har sitt existensberättigande som en statsunderstödd verksamhet. Dessa principer stämmer dessutom väl överens med vad som gäller i många länder i Västeuropa.

Det är viktigt att utvecklingsfonderna inom dessa ramar ges möjlighet att vara en effektiv hjälp till företagarna och i synnerhet nyföretagandet. Rådgivningsverksamhet bör huvudsakligen inriktas på att främja just start av företag. Presumptiva företagare behöver ofta råd kring hur ett företag skall startas och drivas.

Det är bra att regeringen äntligen godtar att begränsningen av utvecklingsfondernas verksamhetsområde tas bort, så att även företag inom den efter-satta servicenärings kan få hjälpa.

5.4.1 Kreditverksamheten

Utvecklingsfonderna bör – som en följd av ovanstående resonemang – inte ägna sig åt utlåningsverksamhet. Företagens kreditförsörjning kan ske genom de normala kanalerna på kreditmarknaden. Det är naturligt att fonderna därvidlag utgör en samarbetspartner för såväl kreditinstitut som företag. På detta sätt skapas en konkurrens mellan kreditinstituten, samtidigt som kompetens inom olika områden tillförs.

För utveckling av nya produkter finns även möjlighet att erhålla stöd från bl.a. Styrelsen för Teknisk Utveckling. Det ankommer naturligtvis även på utvecklingsfonderna att förmedla och främja sådana kontakter.

Regeringen vill dra in sammanlagt 1,6 miljarder kronor från fonderna. En miljard skall dras in till statsbudgeten medan utvecklingsfonderna skall satsa 600 miljoner kronor som ägarkapital i de nya utvecklingsbolag regeringen vill inrätta. Efter de av regeringen föreslagna indragningarna kommer utvecklingsfonderna fortfarande att disponera cirka en miljard kronor för finansieringsändamål.

Fondernas kreditgivning bör helt upphöra. Fondernas nuvarande likvida medel bör indragas till statskassan. Efterhand som utlånade medel blir tillgängliga bör dessa också återbetalas till staten.

5.4.2 Styrelsesammansättningen

Utvecklingsfondernas möjligheter att fungera effektivt har försvårats genom att styrelseledamöterna tillsätts av landstingen utifrån politiska meriter.

Vi har i andra sammanhang framhållit att landstingen enbart bör vara verksamma inom vård- och omsorgsområdet. Att vara huvudman för utvecklingsfonderna ligger således utanför det ansvarsområde som vi anser landstingen bör ha. Nuvarande avtal mellan staten och landstingen löper ut vid slutet av nästa år. Staten bör då utnyttja tillfället att överenskomma med landstingen om att dessa lämnar sitt ägarengagemang i utvecklingsfonderna till staten.

Vi har länge framhållit att det måste finnas fler personer med erfarenhet från näringslivet i utvecklingsfondernas styrelser. Det bör fastslås att styrelsen huvudsakligen *skall* bestå av personer som är aktiva inom näringslivet. Val av ledamöter bör ske på det regionala planet. Respektive länsstyrelse bör utse ledamöterna i utvecklingsfondens styrelse.

6. Kommunikationer

I propositionens bilaga två behandlas frågor inom kommunikationsdepartementets område. Delvis är det fråga om förslag som borde lagts fram av regeringen redan i januari, men som då undantogs med hänvisning till att en särskild proposition om de infrastrukturella frågorna skulle komma att läggas senare. Så har inte skett. I stället har ärendet reducerats till en bilaga i propositionen om vissa näringspolitiska frågor.

Detta är otillfredsställande, eftersom frågorna om infrastruktur och kommunikationer är alldeles för betydelsefulla för att behandlas på detta sätt. Man kan inte, som regeringen gör, nöja sig med att konstatera att pengarna inte räcker. Det krävs förslag om hur problemen skall kunna lösas. Tidigare har aviserats långtgående förslag till finansiering, men dessa tycks nu helt ha försvunnit.

Det har länge stått klart att de medel som anvisas över statsbudgeten för drift, underhåll och investeringar i infrastruktur inte är tillräckliga. I årets budgetproposition anför regeringen:

De offentliga investeringarna i infrastrukturen för transporter uppgick under första hälften av 1980-talet till i genomsnitt ca 8,4 miljarder kronor per år i

1988 års penningvärde. Staten svarade därvid för drygt 4,5 miljarder kronor. Under perioden 1985-1988 uppgick investeringarna till 6,3 miljarder kronor per år i 1988 års penningvärde. I jämförelse med 1970-talet har investeringarna minskat räknat i fasta priser. Under perioden 1970-1979 investerades i genomsnitt 11 miljarder kronor per år i 1988 års penningvärde.

Det är framför allt statliga och kommunala investeringar i vägar och gator som minskat.

Någon lösning på detta problem lämnas dock inte av regeringen. I nu aktuell proposition meddelas bara att

Mot bakgrund av att statsbudgeten under överskådlig tid inte kan bära alla kostnader för nödvändiga åtgärder kommer jag att föreslå att det fortsatta arbetet inriktas mot att finna nya finansieringsformer för att garantera driften och den fortsatta utbyggnaden av infrastrukturen under 1990-talet.

6.1 Infrastrukturfond

Förutom att konstatera att behoven inte kan tillfredsställas över statsbudgeten föreslår regeringen inte något annat än att anslagen räknas upp med i genomsnitt 7 procent, och att en särskild "infrastrukturfond för transportsektorn" skall inrättas. Konstruktionen av denna är märklig – i den mån den över huvud taget framgår av den knapphändiga propositionstexten – och förefaller vara mer inriktad på att åstadkomma stabiliseringspolitiska effekter än på investeringar i infrastrukturen. Av skrivningarna framgår inte heller hur stor del av fondens avkastning som skall användas för investeringar och dessa förutsätts dessutom endast behövas inom järnvägs- och kollektivtrafikområdena. Väginvesteringar kan med andra ord inte komma i fråga. Det är svårt att undgå misstanken att den föreslagna fonden yxats till i största hast utan att förslagsställarna haft tillräcklig tid att tänka igenom vare sig innehåll eller konsekvenser.

Det kan konstateras att det finns ett stort behov av att banverket får ytterligare medel till sitt förfogande. En mängd invändningar kan dock riktas mot det förslag regeringen lagt fram.

Det sägs i propositionen att fonden skall möjliggöra en omfattande lånefinansierad utbyggnad av infrastrukturen. Upplåning, som inte kombineras med andra finansieringsformer, innebär dock i sig bara att tidpunkten för betalningen skjuts fram i tiden, inte att tillgångarna blir större. Tillförs inte sektorn mer pengar i framtiden – via ökade intäkter eller höjda anslag – blir resultatet således endast en tidigareläggning av investeringarna, inte en utökning.

Regeringens förslag att fondens medel inte skall kunna användas förrän det är lämpligt från stabiliseringspolitisk synpunkt reducerar värdet av dessa medel högst avsevärt. Investeringarna kommer ju då inte att bedömas efter hur motiverade de är för infrastrukturen utan efter hur väl de överensstämmer med regeringens stabiliseringspolitiska ambitioner. För det fall fonden trots allt inrättas bör det inte ankomma på regeringen utan på riksdagen att fatta beslut om användningen av dessa medel.

Den av regeringen föreslagna fonden bör emellertid inte inrättas.

6.2 Nya finansieringsformer

Mot. 1989/90
N60

I en kommittémotion av Lars Tobisson m.fl. om finansieringen av statens investeringar (1989/90:Fi 715), vilken väcktes under allmänna motionsperioden i januari, behandlas bl.a. affärsverkens investeringar:

Eftersläpningen på investeringsområdet, särskilt inom områden som ändrar inriktning på grund av tekniska genombrott, har skärpts genom att affärsverken traditionellt hänvisats till en hög självfinansieringsgrad. Detta har dessutom försvårat nysatsningar i form av investeringar med lång livslängd.

Nackdelen med en tung självfinansiering av infrastrukturinvesteringar hänger samman med att behoven av förnyelse av anläggningskapitalet uppvisar stora svängningar. Behovet av nyinvesteringar och därmed senare reinvesteringar kännetecknas i regel av diskontinuitet. Perioder av genomgripande teknisk förnyelse brukar avlösas av perioder under vilka den introducerade tekniken fortlever i stort sett oförändrad. Med en hög självfinansieringsgrad blir det svårt – om inte ogörligt – att hålla en väl avvägd investeringtakt i tider av dynamisk teknikutveckling.

Kravet på hög självfinansieringsgrad inom den svenska affärsverkssektorn har således tidvis inneburit att våra infrastrukturinvesteringar allvarligt försenats. Dessutom leder självfinansiering till att investeringar med kort pay-off-tid kommer att bedömas som mer gynnsamma än investeringar med lång livslängd.

Genom att fastställa krav på soliditet och räntabilitet samt preciserade beskrivningar vad gäller pris- och servicenivå för verksamheten kan statsmakterna kontrollera hur verksledningarna infriat kraven. Detta innebär att regering och riksdag inte borde behöva ägna sig åt att mera i detalj styra investeringar och upplåning. I stället bör verksledningarna via en självständig kapitalanskaffning och kapitalhantering få ytterligare verktyg med vars hjälp de kan uppnå uppställda mål för räntabilitet och soliditet samtidigt som hänsyn tas till restriktioner i form av mål för pris- och servicenivå. Det är uppenbart att verksledningarna om de hänvisas till riksgäldskontoret för sin externa finansiering inte får den frihet som är nödvändig för affärsverkens omfattande verksamhet inom industrisektorn och på tjänstemarknaden.

Verken bör, enligt vår mening, själva få göra sina affärsmässiga bedömningar av och prioriteringar mellan olika investeringar, och välja den från teknisk och ekonomisk synpunkt lämpligaste tidpunkten för investeringarna. Förskjutningar i tiden kan åstadkommas genom upplåning som sedan betalas med exempelvis ökade intäkter eller anslagsmedel som faller ut senare.

För att finansiera de nödvändiga investeringarna krävs dock ytterligare åtgärder av annat slag. Målet skall vara att endast lönsamma investeringar kommer till stånd, men att å andra sidan alla lönsamma investeringar faktiskt blir av. Därigenom bör det bli möjligt att åstadkomma finansieringsmodeller som inte bygger på att medel fördelas över statsbudgeten. Dock måste även fortsättningsvis vissa regionalpolitiskt motiverade investeringar finansieras över statsbudgeten.

Generellt bör affärsverken få möjlighet att omvandla sina tillgångar till den lämpligaste formen. Det innebär exempelvis att mark och byggnader skall kunna försäljas om de sålunda inflyta medlen kan användas så att de ger högre avkastning på något annat sätt. Likaså bör man kunna försälja fordon och maskiner, och tillgodogöra sig avkastningen. När det är förmånli-

gare att hyra eller leasa jämfört med att äga skall denna möjlighet kunna stå öppen.

Ovanstående åtgärder ger en ökad flexibilitet, samtidigt som det skapar förutsättningar för en ökad effektivitet. Regeringen bör därför få i uppdrag att återkomma till riksdagen med förslag till åtgärder i enlighet med dessa riktlinjer.

6.3 Anslag till banverket

Vi anser att särskilda satsningar på den rälsbundna infrastrukturen bör göras. Dessa bör i första hand finansieras genom upplåning på den öppna marknaden, samfinansiering med näringslivet eller avyttring av vissa nu befintliga tillgångar i form av mark och byggnader m.m. i enlighet med vad som ovan anförts.

Banverket bör dessutom utveckla modeller för avtal som bygger på att banverket gör investeringar som ett led i ett avtal med avnämare som sedan genom avgifter betalar investeringen helt eller delvis. Detta innebär förvisso ett avsteg från principen om enhetliga kilometeravgifter för användarna, men lösningar av detta slag bör kunna tillgripas om de möjliggör investeringar som annars inte skulle kunna komma till stånd.

Detta förutsätter också att banverket får sluta avtal direkt med (potentiella) trafikerare, utan att behöva gå över statsbudgeten.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag i enlighet med dessa riktlinjer.

Detta är dock en lösning på sikt. Initialt behövs budgetmedel för att investeringar skall kunna koma till stånd.

Genom försäljning av statliga företag, eller aktier i sådana företag, vilket föreslagits i en borgerlig trepartimotion (1989/90:N214), kan staten tillföras betydande intäkter, vilka kan användas bl.a. för infrastrukturinvesteringar. På så sätt byts statlig förmögenhet i en form ut mot förmögenhet i annan form, utan att den statliga förmögenheten för den skull vare sig ökar eller minskar i omfattning. Det bör vara möjligt att kommande år avyttra aktier, eller företagsandelar, för cirka fem miljarder kronor per år.

Som framgått ovan bör den av regeringen föreslagna infrastrukturfonden inte inrättas. I stället bör banverkets egna möjligheter att göra investeringar förbättras, dels genom den typ av åtgärder som redovisats ovan, dels genom att en höjning sker av banverkets anslag för nyinvesteringar i stombjörnvägar. Riksdagen bör anvisa 1,35 miljarder kronor till detta ändamål för nästa budgetår, vilket innebär en höjning med nästan 500 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag. Med vårt förslag kommer anslaget – till skillnad från regeringens yrkande – att ligga i nivå med riksdagens trafikpolitiska beslut från 1988.

6.4 Anslag till vägar

Vad beträffar vägarna är möjligheterna begränsade att åstadkomma direkta överenskommelser om finansieringen mellan användarna och investeraren, i allmänhet vägverket. I vissa fall bör det dock vara möjligt när det gäller nybyggnad av broar och motorvägar.

I övriga fall måste andra finansieringsformer till, och i avvaktan på nya lösningar är det endast budgetmedel som står till buds. De medel som anslås denna väg är dock otillräckliga, och har så varit under en lång följd av år. Det är därför nödvändigt att finna nya finansieringsformer för väginvesteringar och vägunderhåll.

Regeringens förslag om att vägverket skall kunna ta upp lån för investeringar är närmast meningslöst så länge man inte löser problemet med medelsförsörjningen. Utan annan finansiering medför ju upplåningen bara att projekt tidigareläggs, inte att investeringarna blir större.

När det gäller drift och byggande av vägar måste, enligt vår mening, ytterligare medel ställas till förfogande.

Under en följd av år har anslagen till byggande, underhåll och drift av väg-
nätet varit alltför låga. I år är skillnaden stor mellan av vägverket yrkade medel för byggande och underhåll av vägnätet, och det anslag regeringen föreslår. Storleken på de av regeringen föreslagna anslagen är, enligt vår mening, otillräcklig. Föreslagna medel täcker inte ens kostnaderna för att hålla nuvarande vägkapital på oförändrad nivå. Den successiva kapitalförstörelse som ägt rum under en följd av år motiverar – tillsammans med behovet av investeringar i nya vägar – enligt vår mening att riksdagen som en extraordinär åtgärd anvisar drygt 1,5 miljarder kronor utöver regeringens förslag som en extra insats under budgetåret 1990/91 för detta ändamål.

De förbättringar av infrastrukturen som blir följden får stor betydelse för svenskt näringsliv och svensk ekonomisk tillväxtpotentialer. Åtgärderna medverkar därutöver till en bättre miljö och till förbättrad trafiksäkerhet.

För drift och underhåll av statskommunvägar har regeringen föreslagit ett anslag på 595 miljoner kronor. Anslaget bör höjas till den nivå vägverket begärt, i 350 miljoner kronor.

För drift och underhåll av de numera – generellt sett – eftersatta statliga vägarna bör anvisas 6 373 miljoner kronor. Det är 513 miljoner kronor mer än regeringens förslag.

Vi föreslår därför att anslaget för bidrag till drift och byggande av enskilda vägar höjs till den nivå vägverket begärt, nämligen 650 miljoner kronor för budgetåret 1990/91. Det innebär en ökning med 168 miljoner kronor i jämförelse med regeringens förslag.

Anslaget Byggande av länstrafikanläggningar bör höjas till 1 118 800 000 kr.

Regeringen föreslår att 5 miljoner kronor av anslaget till drift och underhåll av statliga vägar skall användas för inköp av utrustning för automatisk hastighetsövervakning. I enlighet med vad vi förespåkade tidigare i annat sammanhang anser vi att automatisk hastighetsövervakning inte skall införas. Vi föreslår därför att medlen i stället används för drift och underhåll av vägar.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen avslår regeringens förslag om lag om ändring i lagen (1983:1092) med reglemente för allmänna pensionsfonden,
2. att riksdagen avslår regeringens förslag om ändrade riktlinjer för

utvecklingsfondernas och stiftelsen Norrlandsfondens finansieringsverksamhet,

3.att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utvecklingsfondernas och stiftelsen Norrlandsfondens finansieringsverksamhet,

4.att riksdagen avslår regeringens förslag till riktlinjer för nya statliga riskkapitalbolag,

5.att riksdagen avslår regeringens förslag till ändrade riktlinjer och ökat kapitalbehov för Stiftelsen Småföretagsfonden,

6.att riksdagen avslår regeringens förslag att bemyndiga regeringen att överlåta statens aktier i Celsius Industrier AB, FFV AB, Loussaavaara-Kirunavaara AB, Ncb AB, Procordia AB, SIB-Invest Ab, AB Statens Skogsindustrier, SSAB Svenskt Stål AB, Sveriges Geologiska AB samt Cementa AB till ett nybildat av staten ägt förvaltningsbolag,

7.att riksdagen avslår regeringens förslag om statens framtida andel av röstvärde och kapitalandel i förvaltningsbolaget liksom möjligheten att ge ut till aktier konvertibla förlagslån,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nationellt kollektivt kapital,

9.att riksdagen hos regeringen begär förslag till förändrad företagsförvärvslagstiftning i enlighet med vad som i motionen anförts,

10. att riksdagen hos regeringen begär en utredning beträffande utlänningsförbehållen i företagens bolagsordningar i enlighet med vad i motionen anförts,

11. att riksdagen avslår regeringens förslag att till *Värdepappersskatt vid försäljning av vissa aktier ägda av staten* anvisa ett förslagsanslag av 400 000 000 kronor,

[att riksdagen hos regeringen begär förslag till nya finansieringsformer för infrastrukturinvesteringar i enlighet med de i motionen angivna riktlinjerna,¹⁾

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om användningen av anslaget B 2 Drift och underhåll av statliga vägar för anskaffning av utrustning för automatisk hastighetsövervakning,¹⁾

[att riksdagen till *Bidrag till drift och underhåll av statskommunvägar* för budgetåret 1990/91 anvisar ett reservationsanslag av 1 350 000 000 kr.,¹⁾

[att riksdagen till *Byggnad av länstrafikanläggningar* för budgetåret 1990/91 anvisar ett reservationsanslag av 1 118 800 000 kronor,¹⁾

[att riksdagen till anslaget *Bidrag till drift och byggande av enskilda vägar* för budgetåret 1990/91 anvisar ett reservationsanslag av 650 000 000 kr.,¹⁾

[att riksdagen avslår regeringens förslag om inrättande av en Infrastrukturfond för transportsektorn,¹⁾

[att riksdagen till *Nyinvesteringar i stomjärnvägar* för budgetåret 1990/91 anvisar ett reservationsanslag på 1 350 000 000 kr.,¹⁾

¹⁾[att riksdagen till *Drift och underhåll av statliga vägar* för budget-

året 1990/91 anvisar ett reservationsanslag på 6 373 000 000 kronor.^{1]} Mot. 1989/90

N60

Stockholm den 26 mars 1990

Carl Bildt (m)

Lars Tohisson (m)

Anders Björck (m)

Rolf Clarkson (m)

Ann-Cathrine Haglund (m)

Gullan Lindblad (m)

Arne Andersson (m)

i Ljung

Ingegerd Troedsson (m)

Görel Bohlin (m)

Rolf Dahlberg (m)

Gunnar Hökmark (m)

Bo Lundgren (m)

Sonja Rembo (m)

¹ 1989/90:T45